

URZĄD
OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W KATOWICACH

40-024 Katowice, ul. Powstańców 41a
Tel./Fax (0-32) 256-46-96, Tel/Fax (0-32) 255-26-47, Tel. /Fax (0-32) 255-44-04
E-mail: katowice@uokik.gov.pl

Katowice, dn. 15.05.2000r.

RKT-503-w/01/98/MP/AW

Decyzja Nr RKT-17/2000

- I. Na podstawie art. 104 k.p.a. i art. 8 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 1999r. Nr 52, poz. 547) po rozpatrzeniu sprawy wszczętej na wniosek Agencji Handlowej „BOLL” s.c. z Zielonej Góry, ul. Elektronowa 2, przeciwko Instytutowi Przemysłu Tworzyw i Farb w Gliwicach, ul. Chorzowska 50 **nakazuje się** zaniechania stosowania praktyki monopolistycznej polegającej na narzucaniu uciążliwych warunków umów zlecenia wykonania badań w ramach nadzoru nad certyfikatami przyznanymi Agencji Handlowej „BOLL” s.c. poprzez zawyżenie ilości roboczogodzin niezbędnych na przeprowadzenie badań certyfikowanych wyrobów, przynoszących Instytutowi Przemysłu Tworzyw i Farb nieuzasadnione korzyści w zakresie ustalania wysokości wynagrodzenia za te badania.
- II. Na podstawie art. 104 k.p.a. i art. 8 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów po rozpatrzeniu sprawy wszczętej na wniosek Agencji Handlowej „BOLL” s.c. z Zielonej Góry, ul. Elektronowa 2, przeciwko Instytutowi Przemysłu Tworzyw i Farb w Gliwicach, ul. Chorzowska 50 **nakazuje się** zaniechania stosowania przez Instytut Przemysłu Tworzyw i Farb praktyki monopolistycznej polegającej na narzucaniu w umowie certyfikacyjnej z dnia 11.12.1996r. takich zasad rozliczania stron, w których wbrew przepisom prawa nie określono konkretnych zobowiązań finansowych Spółki ani podstaw do ich wyliczenia.
- III. Na podstawie art. 104 k.p.a. w związku z art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów po rozpatrzeniu sprawy wszczętej na wniosek Agencji Handlowej „BOLL” s.c. z Zielonej Góry, ul. Elektronowa 2, przeciwko Instytutowi Przemysłu Tworzyw i Farb w Gliwicach, ul. Chorzowska 50 **odmawia się** uwzględnienia żądania strony w przedmiocie stwierdzenia i nakazania zaniechania stosowania przez Instytut Przemysłu Tworzyw i Farb praktyki monopolistycznej polegającej na pobieraniu nadmiernie wygórowanych cen za usługę nadzoru nad certyfikatami.

Uzasadnienie

Do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura w Katowicach wpłynął wniosek Agencji Handlowej „BOLL” s.c. z Zielonej Góry (zwaney dalej Spółką) w sprawie wszczęcia postępowania administracyjnego przeciwko Instytutowi Przemysłu Tworzyw i Farb w Gliwicach (zwanego dalej Instytutem). W uzasadnieniu swojego wniosku Spółka podała, iż zgodnie z wymogami ustawy z dnia 03.04.1993r. o badaniach i certyfikacji (Dz.U. z 1994r. Nr 55 poz. 250) uzyskała certyfikaty na wprowadzenie do obrotu wyrobów do antykorozyjnego zabezpieczania podwozi i przestrzeni zamkniętych pojazdów samochodowych:

- środka do konserwacji podwozia „BOLL”,
- środka do konserwacji profili zamkniętych karoserii „BOLL”.

Zgodnie z podpisaną Umową Nr 1/96 z dnia 11.12.1996r. o przyznanie certyfikatu zgodności (Karta Nr 23-18) minimum raz w roku powinny zostać przeprowadzone badania kontrolne (badania pełne) – w ramach nadzoru nad sposobem wykorzystania certyfikatu. We wniosku o wszczęcie postępowania administracyjnego Spółka podniosła, że zastrzeżenia budzi wysokość opłat za przeprowadzenie badań w ramach nadzoru nad sposobem wykorzystania certyfikatu oraz przyjęta liczba roboczogodzin, która ma bezpośredni wpływ na końcową wysokość zobowiązań Spółki wobec Instytutu. Zdaniem Spółki cena ustalona przez Instytut za przeprowadzenie badań w ramach nadzoru (2.200 PLN za badanie jednej próbki, koszt pokrycia badań wszystkich próbek – 8.800,00 PLN plus VAT – Karta nr 3 i 7) jest przejawem praktyki monopolistycznej polegającej na narzucaniu uciążliwych warunków umów w zakresie wynagrodzenia za badania kontrolne wyrobów, co przynosi z kolei narzucającemu te warunki Instytutowi nieuzasadnione korzyści (Karta nr 8).

Spółka nie zgadzając się na przedmiotowe opłaty, wystąpiła do Instytutu z żądaniem uzasadnienia ustalonego wynagrodzenia za przeprowadzenie badań próbek pobranych w trakcie nadzoru nad sposobem wykorzystania certyfikatu, podnosząc przy okazji, iż do czasu otrzymania wyjaśnień wstrzyma się z podpisaniem umowy zlecającej Instytutowi wykonanie odpowiednich badań (Karta nr 4). W odpowiedzi na żądanie Spółki Instytut wyjaśnił, że czas potrzebny do wykonania przedmiotowych badań wraz z pracami administracyjnymi wynosi 35 godzin, zaś koszt 1 roboczogodziny wynosi 63 zł. Równocześnie Instytut zwrócił uwagę, że ustawa o badaniach i certyfikacji nie limituje opłat za badania wyrobów podlegających certyfikacji. Z przedstawionych przez Spółkę dokumentów nie wynika, aby pobierana przez Instytut opłata przekraczała wysokość maksymalnej stawki dziennej. Uznając te wyjaśnienia za niewystarczające Spółka zwróciła się do Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji z pytaniem, czy zasady ustalania opłat za czynności związane z badaniami i certyfikacją, w szczególności opłat za badania wyrobów, przyjęte przez Instytut są zgodne z obowiązującymi przepisami (Karta nr 2). W odpowiedzi Centrum wskazało, iż poruszone przez Spółkę kwestie reguluje Zarządzenie Dyrektora Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji z dnia 03.11.1995r. (Dz.U. z dnia 1995r. Nr 64 poz. 704 z późn zm.). Zarządzenie to nie określa liczby roboczogodzin a tylko maksymalną dzienną wysokość opłaty, a w przedstawionej przez Spółkę sprawie wysokość pobieranych opłat nie przekracza maksymalnej stawki dziennej (Karta nr 1).

Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego Urząd wszczął postępowanie administracyjne w sprawie stosowania przez Instytut praktyki monopolistycznej polegającej na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku poprzez narzucanie uciążliwych warunków umów w zakresie ustalania wysokości opłat za badania próbek pobranych w trakcie nadzoru

nad sposobem wykorzystania certyfikatu, co może stanowić naruszenie art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (zwanej dalej ustawą antymonopolową).

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania administracyjnego Instytut wyjaśnił, że konieczność przeprowadzania badań kontrolnych wyrobów podlegających obowiązkowej certyfikacji na znak bezpieczeństwa „B” wynika z umowy certyfikacyjnej podpisanej przez Spółkę oraz Kryteriów Technicznych oceny na znak bezpieczeństwa „B”, przyjętych przez Komitet Techniczny ds. Wyrobów Lakierowych i ustanowionych przez Radę Zarządzającą. Zarówno umowa, jak i Kryteria przewidują w ramach nadzoru nad certyfikatem kontrolę co najmniej raz w roku łącznie z pobraniem próbek i wykonaniem pełnych badań wyrobu. Instytut wskazał, że koszt badań obejmujących 10 parametrów wynosi 2.200 PLN, co wynika z czasu potrzebnego do wykonania badań oraz z kosztu roboczogodziny w Instytucie. Jednocześnie podkreślił, że badania wykonywane są w laboratorium posiadającym wdrożony system jakości wg PN-EN 45001, co gwarantuje rzetelność i pewność wyników (Karta nr 49).

W wyniku przeprowadzonego postępowania administracyjnego Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, że Instytut jest jednostką badawczo-rozwojową powołaną Zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 08.11.1976r. (M.P. Nr 41 poz. 180), działającą w oparciu o ustawę z dnia 25.07.1985r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz.U. Nr 44 poz.194) oraz Statut z dnia 29.02.1996r. – nadany przez Ministra Przemysłu i Handlu.

Funkcjonowanie krajowego systemu badań i certyfikacji oraz jednostek dokonujących badań i certyfikacji wyrobów i usług określa ustawa o badaniach i certyfikacji z dnia 03.04.1993r. Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy wykaz wyrobów podlegających certyfikacji określił Dyrektor Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji (zwanego dalej Centrum) zarządzeniem publikowanym w Monitorze Polskim (Zarządzenie z dnia 20.05.1994r., M.P. Nr 39 poz. 335 z późn. zm.) Centrum jest krajową organizacją badań i certyfikacji, do której kompetencji należy m.in. organizowanie i nadzorowanie systemu badań i certyfikacji, akredytowanie jednostek certyfikujących, a także organizowanie szkoleń i doskonalenie kadr na potrzeby badań i certyfikacji.

Przy Centrum działa Rada do Spraw Badań i Certyfikacji (art. 11 ustawy z dnia 03.04.1993r.), która jest organem stanowiącym w zakresie tworzenia i nadzorowania polityki badań i certyfikacji. Rada jest ciałem kolegalnym, działającym na podstawie regulaminu określanego przez Prezesa Rady Ministrów, w skład którego wchodzi między innymi przedstawiciele organizacji konsumenckich, przemysłowych i przedsiębiorców. Do zadań Rady należy określanie stanu i kierunków rozwoju badań i certyfikacji, zatwierdzanie kierunków rozwoju Centrum oraz merytoryczna ocena jego działalności.

W świetle Zarządzenia z dnia 20.05.1994r. w sprawie ustalenia wykazu wyrobów podlegających obowiązkowi zgłoszenia do certyfikacji na znak bezpieczeństwa i oznaczenia tym znakiem, jedyną jednostką certyfikującą uprawnioną do przeprowadzenia badań preparatów do antykorozyjnego zabezpieczenia podwozi i przestrzeni zamkniętych pojazdów samochodowych należących do grupy asortymentowej 12-13, wg SWW 1317 – jest Instytut Przemysłu Tworzyw i Farb w Gliwicach. Pozytywne wyniki tych badań warunkują przyznanie certyfikatu lub jego utrzymanie – gdy odpowiednie badania prowadzone są w ramach nadzoru nad sposobem wykorzystania certyfikatu.

Spółka będąc importerem na rynek polski preparatu do antykorozyjnego zabezpieczania podwozi i przestrzeni zamkniętych pojazdów samochodowych, złożyła

wymagane prawem dokumenty celem uzyskania certyfikatu na znak bezpieczeństwa dla wymienionych preparatów. Po przeprowadzeniu postępowania kwalifikacyjnego, regulowanego wewnętrznymi procedurami Instytutu (weryfikacja wniosku, kontrola warunków techniczno-organizacyjnych, decyzja o przyznaniu certyfikatu), Spółka podpisała z Instytutem Umowę Nr 1/96 z dnia 11.12.1996r. o przyznanie certyfikatu zgodności (Karta nr 23-18). Na mocy tej umowy Instytut przyznał Certyfikaty Nr 1/B/96 i 2/B/96 dla wyrobów:

- BOLL – środek do konserwacji profili zamkniętych,
 - BOLL – środek do konserwacji profili zamkniętych w aerozolu,
 - BOLL – środek do konserwacji podwozi,
 - BOLL – środek do konserwacji podwozi w aerozolu
- na okres od 31.12.1996r. do 30.10.1999r.

W czasie obowiązywania umowy Instytut w ramach nadzoru nad certyfikatem przeprowadził kontrolę sposobu wykorzystania certyfikatu przez Spółkę. Wyniki kontroli potwierdziły, że preparaty BOLL są zgodne z warunkami certyfikatu (Karta nr 131). Pobrane zostały także próbki preparatów do badań pełnych (Karta nr 134). Spółka podpisała również zlecenie na wykonanie badań wyrobów wg Kryteriów Technicznych oceny na znak bezpieczeństwa „B” (Karta nr 133). 03.11.1997r. strony podpisały Umowę Nr DF/272-275/97, w której Instytut zobowiązał się do wykonania przedmiotowych badań a Spółka do uiszczenia należności z tego tytułu (Karta nr 140).

W sumie Spółka została zobowiązana do uiszczenia następujących sum:

- 1) 1.332 PLN – opłata za nadzór nad sposobem wykorzystania certyfikatu i kontrolę warunków techniczno-organizacyjnych wraz z kosztami delegacji kontrolera (Karta nr 141 i 142),
- 2) 8.800 PLN plus VAT- koszt badań pobranych próbek (Karta nr 140 i 142).

Po przeprowadzeniu w powyższej sprawie postępowania administracyjnego, biorąc pod uwagę wszystkie informacje i materiały zebrane w sprawie Urząd wydał decyzję Nr RKT-25/98 z dnia 22.10.1998r. Nie stwierdził w niej stosowania przez Instytut praktyki monopolistycznej polegającej na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku poprzez narzucanie uciążliwych warunków umów przynoszących narzucającemu te warunki przedsiębiorcy nieuzasadnione korzyści w zakresie ustalania wysokości wynagrodzenia za badania kontrolne wyrobów do antykorozyjnego zabezpieczania podwozi i przestrzeni zamkniętych.

Od rozstrzygnięcia decyzji Spółka złożyła odwołanie wnosząc o zmianę decyzji i stwierdzenie w niej stosowania przez Instytut praktyki monopolistycznej polegającej na narzucaniu przez Instytut uciążliwych warunków umów przez co odnosi nieuzasadnione korzyści. W uzasadnieniu odwołania Spółka podniosła, że Instytut narzuca uciążliwe warunki umów, czego wyrazem jest to, że w umowie certyfikacyjnej zamieścił postanowienia zobowiązujące do przeprowadzania minimum raz w roku badań pełnych wyrobów nie określając zobowiązań finansowych z tytułu przyznania i używania prawa do certyfikatu. Zdaniem Spółki rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonej decyzji różniło się od rozstrzygnięcia Urzędu w identycznej sprawie prowadzonej przeciwko Instytutowi na podstawie wniosku przedsiębiorstwa „Dembex”. Spółka podtrzymała także zarzut dowolnego ustalania przez Instytut liczby roboczogodzin potrzebnych na badania certyfikowanych wyrobów.

W odpowiedzi na odwołanie Urząd nie przychylił się do argumentacji Spółki i podtrzymał swoje stanowisko zawarte w uzasadnieniu decyzji. W ocenie Urzędu Spółka nie przytoczyła wystarczających argumentów, które przemawiałyby za zmianą decyzji.

W dniu 21.04.1999r. Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Antymonopolowy wyrokiem o sygn. XVII Ama 1/99 uchylił zaskarżoną decyzję i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wyroku Sąd nie podzielił stanowiska Urzędu i wskazał, że zarzucona Instytutowi praktyka monopolistyczna powinna być oceniona przez Urząd w świetle art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy antymonopolowej. Sąd zauważył również, że dokonując oceny zachowania Instytutu pod kątem narzucania uciążliwego warunku umowy zlecenia Urząd nie dokonał ustaleń wystarczających do stanowczego rozstrzygnięcia sprawy w drodze decyzji administracyjnej. Powinien bowiem szczegółowo zanalizować zasadność pobranego wynagrodzenia z umowy zlecenia z 3 listopada 1997r. nr DF 272-275/97. Zdaniem Sądu dla wyjaśnienia, czy konkretny zakres wykonanej usługi uprawniał Instytut do skalkulowania jej na 35 roboczogodzin i 63 zł za roboczogodzinę oraz czy coroczne kierowanie do badania próbek było dla Spółki konieczne i uciążliwe, Urząd powinien oprzeć się na opinii biegłego.

W nowym postępowaniu administracyjnym Spółka podtrzymała zarzut stosowania przez Instytut praktyki monopolistycznej polegającej na narzucaniu uciążliwych warunków umów przynoszących Instytutowi nieuzasadnione korzyści w zakresie ustalania wysokości wynagrodzenia za badania kontrolne wyrobów. Zgodnie z interpretacją Wnioskodawcy w ramach tego zarzutu należało rozpatrzyć nie tylko wysokość wynagrodzenia za badania kontrolne, ale także opłatę za kontrolę warunków organizacyjno-technicznych (koszt jednostkowy nadzoru) (Karta nr 277). Z tych względów zarzut ten otrzymał brzmienie: stosowanie przez Instytut praktyki monopolistycznej polegającej na narzucaniu uciążliwych warunków umów przynoszących Instytutowi nieuzasadnione korzyści w zakresie ustalania wysokości wynagrodzenia za usługę nadzoru nad certyfikatem. O powyższej zmianie powiadomiono strony postępowania (Karta nr 279 i 281).

Ponadto Spółka rozszerzyła postępowanie o dwa nowe zarzuty:

- zarzut narzucania przez Instytut w umowie certyfikacyjnej takich zasad rozliczania stron, w których wbrew przepisom prawa nie określono konkretnych zobowiązań finansowych Spółki ani podstaw do ich wyliczenia (Karta nr 180) oraz
- zarzut pobierania przez Instytut nadmiernie wygórowanych cen za usługę nadzoru nad certyfikatem (Karta nr 277).

W odpowiedzi na zawiadomienie o rozszerzeniu postępowania o nowe zarzuty (Karta nr 194 i 281). Instytut stwierdził, że nie stosuje zarzucanych mu praktyk monopolistycznych. Działa zgodnie z obowiązującymi w kraju przepisami nie nadużywając pozycji wynikającej z przepisów wykonawczych do ustawy o badaniach i certyfikacji. Podkreślił, że treść umowy certyfikacyjnej z dnia 11.12.1996r. była negocjowana, a wszystkie zgłoszone przez Spółkę w trakcie negocjacji propozycje zostały uwzględnione (Karta nr 220 i 289).

Po ponownym zbadaniu sprawy i mając na uwadze wyrok wydany przez Sąd Antymonopolowy z dnia 21.04.1999r. sygn. akt XVII Ama 1/99 Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił stan faktyczny.

Zgodnie z § 7 Postanowienia nr 10 Rady ds. Badań i Certyfikacji w sprawie szczegółowego trybu certyfikacji wyrobów z dnia 31.03.1995r. jednostka certyfikująca zobowiązana jest sprawować nadzór nad wydanymi przez siebie certyfikatami poprzez: kontrolę warunków organizacyjno-technicznych, nadzór nad sposobem wykorzystania certyfikatów przez dostawców i badania próbek wyrobów pobranych u dostawcy. Instytut stosując się do zapisu §7 Postanowienia nr 10 zastrzegł w §3 Umowy Nr 1/96 o przyznanie

certyfikatu zgodności z dnia 11.12.1996r. prawo do sprawowania nadzoru nad wypełnieniem przez Spółkę zobowiązań zawartych w umowie poprzez przeprowadzanie minimum jeden raz w roku kontroli warunków organizacyjno-technicznych oraz przeprowadzanie minimum jeden raz w roku badań pełnych próbek certyfikowanych wyrobów Spółki.

Na tej podstawie Instytut przeprowadził w Spółce trzy kontrole warunków organizacyjno-technicznych (jedna kontrola w roku) w terminach: 27.10.1997r., 02.09.1998r. i 11.08.1999r.(Karta nr 289). Kontrole te wykazały, iż Spółka przestrzega warunków przyznania certyfikatów, co zostało potwierdzone w Raportach z kontroli systemu jakości (Karta nr 131, 240, 407). W trakcie kontroli, które odbyły się w dniach 27.10.1997r i 02.09.1998r. pobrane zostały próbki certyfikowanych wyrobów do badań (Karta nr 134, 242). Spółka podpisała również zlecenia wykonania badań próbek (Karta nr 133, 241). Szczegółowe kwestie dotyczące badań próbek certyfikowanych wyrobów pobranych w dniu 27.10.1997r. zostały uregulowane w umowie nr DF/272-275/97 z dnia 03.11.1997r. (Karta nr 93-91), a próbek pobranych w dniu 02.09.1998r. – w umowie nr DF/140-143/98 z dnia 10.09.1998r. (Karta nr 233).

Zgodnie z §2 pierwszej z wymienionych umów i Załącznikiem Nr 1 zakres badań (badane cechy i metody badań) próbek środka do konserwacji podwozi i środka do konserwacji profili zamkniętych został określony poprzez odesłanie do Kryteriów Technicznych oceny na znak „B” nr 2/95 (Karta nr 88), zaś próbek środka do konserwacji podwozi w aerozolu i środka do konserwacji profili zamkniętych w aerozolu poprzez odesłanie do Kryteriów Technicznych oceny na znak „B” nr 3/95 (Karta nr 78). W §3 Instytut ustalił wysokość wynagrodzenia za wykonanie badania na kwotę 8.800 + PLN VAT.

W § 2 umowy nr DF/140-143/98 i Załączniku Nr 1 zakres badań próbek środka do konserwacji podwozi i środka do konserwacji profili zamkniętych został określony według Kryteriów Technicznych oceny na znak „B” nr 2/98 (Karta nr 445), zaś próbek wyrobów Spółki w aerozolu poprzez odesłanie do Kryteriów Technicznych oceny na znak „B” nr 3/98 (Karta nr 435). §3 umowy ustalił wysokość wynagrodzenia dla Instytutu na kwotę 9.600 PLN + VAT.

Po otrzymaniu do podpisania umowy nr DF/272-275/97 Spółka pismem z dnia 01.12.1997r. zwróciła się do Instytutu o wyjaśnienie i uzasadnienie wysokości wynagrodzenia za badania (Karta nr 90). W odpowiedzi Instytut wyjaśnił, że koszt badania jednej próbki wg Kryteriów Technicznych nr 2/95 i 3/95 wyrobów do antykorozyjnego zabezpieczenia podwozi i przestrzeni zamkniętych pojazdów samochodowych wynosi 2.200 PLN. Czas potrzebny do wykonania tych badań wraz z pracami administracyjnymi związanymi z działającym w Zakładzie Badawczo-Analitycznym (DF) system jakości wg PN EN 45000 wynosi 35 godzin, a koszt 1 roboczogodziny w Zakładzie DF wynosi 63 zł. Stąd koszt badania jednej próbki po zaokrągleniu wynosi 2.200 PLN (Karta nr 89). Spółka zwróciła się także o opinię do Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji, które w piśmie z dnia 11.02.1998r. (Karta nr 1) stwierdziło, że wysokość pobieranych przez Instytut opłat nie przekracza maksymalnej stawki dziennej.

W toku postępowania Instytut poinformował, że w 1998r. w związku z inflacją, wzrostem cen odczynników i energii koszt roboczogodziny w stosunku do 1997r. wzrósł do 68 PLN. Liczba roboczogodzin niezbędnych do przeprowadzenia badań (35) nie uległa zmianie (Karta nr 229). Wysokość opłaty za badania była ustalana przez Instytut zgodnie z ogólną zasadą wynikającą z §9 Zarządzenia Dyrektora Polskiego Centrum Badań i certyfikacji w sprawie zasad ustalania opłat za czynności związane z badaniami i certyfikacją oraz ich maksymalnej wysokości, iż wysokość opłaty ustalonej w cenniku za badania nie może przekroczyć iloczynu stawki godzinowej i pracochłonności.

Za wykonanie badań próbek pobranych w czasie kontroli, które odbyły się w 1997r. i 1998r. Instytut wystawił dwie faktury. W dniu 13.02.1998r. fakturę Nr 80210060 na kwotę 10.736 PLN (8.800 + VAT zgodnie z §3 umowy nr DF/272-275/97). W dniu 19.11.1998r. fakturę Nr 81110061 na kwotę 11.712 PLN (9.600 + VAT zgodnie z §3 umowy nr DF/140-143/98).

W świetle opinii biegłego stawki za 1 roboczogodzinę obowiązujące w Instytucie w 1997r. nie odbiegały w istotny sposób od stawek w innych jednostkach badawczych. Jej podniesienie w 1998r. do 68 zł należy uznać za uzasadnione (Karta nr 349, 361).

Urząd opierając się na opinii biegłego sądowego z zakresu powłok ochronnych i zabezpieczeń antykorozyjnych urządzeń środków transportu, konstrukcji i maszyn ustalił, że pracochłonność badania próbek certyfikowanych wyrobów była inna dla każdej z czterech próbek. Ustalił również, że na pracochłonność badań miały wpływ zmiany w programie badań (Karta nr 362, 397). Pracochłonność badań próbek z uwzględnieniem zmiany Kryteriów Technicznych obrazuje poniższa tabela. Jakkolwiek Instytut nie badał próbek certyfikowanych wyrobów Spółki w oparciu o Kryteria Techniczne nr 2/99 i 3/99, to dla pełnego obrazu sprawy tabela podaje również pracochłonność badań według tych Kryteriów. Po wydaniu opinii przez biegłego Instytut wskazał błąd komputerowy w Kryteriach Technicznych nr 2/98 i 3/98 w pozycji „oddziaływanie wyrobu na powłoki lakierowe” (Karta nr 457). Na skutek tego błędu w Uzupełnieniu Nr 2 do opinii biegły nie podał czasochłonności badania oddziaływania środka do konserwacji przestrzeni zamkniętych na powłoki lakierowe. Ponieważ sposób wykonania w/w badania jest dla wszystkich Kryteriów identyczny można przyjąć, że pracochłonność badania wyniosła, analogicznie jak w przypadku Kryteriów z 1995r., 150 minut. Czas ten został doliczony do pracochłonności ustalonej przez biegłego.

Rodzaj próbki	Pracochłonność badań wg KT nr 2/95	Pracochłonność badań wg KT nr 2/98	Pracochłonność badań wg KT nr 2/99
środek do konserwacji podwozi	35,5 h	30 h	21 h
środek do konserwacji przestrzeni zamkniętych	34 h	27 h	24,5 h
-----	Pracochłonność badań wg KT nr 3/95	Pracochłonność badań wg KT nr 3/98	Pracochłonność badań wg KT nr 3/99
środek do konserwacji podwozi w aerozolu	33 h	27,5 h	18 h
śr. do konser. przestrzeni zamk. w aerozolu	31,5 h	24,5 h	22 h

W związku z przeprowadzonymi kontrolami warunków organizacyjno-technicznych Spółka została zobowiązana do poniesienia związanych z nimi kosztów. Wysokość opłaty za kontrolę dokonaną w 1997r. – 1.332 PLN - została określona przez Instytut w fakturze Nr 71110035 z dnia 13.11.1997r. (Karta nr 197). Z czego 990 PLN to opłata za nadzór nad certyfikatami nr 1/B/96 i 2/B/96, a 342 PLN to koszt delegacji kontrolera. Wysokość opłaty za kontrolę przeprowadzoną w 1998r. – 1.355,30 PLN – została sprecyzowana w fakturze Nr 80910044 z dnia 09.09.1998r. (Karta nr 195). Na kwotę tę składały się: opłata za nadzór nad certyfikatami nr 1/B/96 i 2/B/96 –1.078 PLN oraz koszt delegacji kontrolera – 277,30 PLN.

W 1999r. koszty kontroli wyniosły 1.473 PLN. Jak wynika z faktury Nr 90810041 z dnia 13.08.1999r. na kwotę tę składają się dwie pozycje: opłata za nadzór w ramach kontroli – 1.078 PLN i koszt delegacji kontrolera – 395 PLN (Karta nr 400).

Powyższe dane można przedstawić w formie tabeli.

Termin kontroli	Opłata za kontrolę w ramach nadzoru nad certyfikatami nr 1/B/96 i 2/B/96	Koszt delegacji kontrolera	Razem
27.10.1997r.	990,00	342,00	1.332,00
02.09.1998r.	1.078,00	277,30	1.355,30
11.08.1999r.	1.078,00	395,00	1.473,00

Instytut obciążył Spółkę kosztami delegacji kontrolera gdyż, zgodnie z §3 ust.3 Zarządzenia Dyrektora Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji opłata za badania lub certyfikację nie obejmuje kosztów delegacji służbowych, a koszty te obciążają wnioskodawcę na zasadach określonych w odrębnych przepisach, dotyczących zasad wypłacania diet i innych należności z tytułu podróży służbowych. Zasada ta znalazła wyraz również w punkcie 8 Cenników opłat za certyfikację obowiązkową.

Maksymalna wysokość opłaty za kontrolę w ramach nadzoru nad certyfikatem określona jest w §12 Zarządzenia i wynosi 980 PLN. Zgodnie z §4 ust.1 wysokość opłaty za kontrolę warunków organizacyjno-technicznych ustalana jest przez Instytut w Cenniku opłat za certyfikację obowiązkową pod pozycją koszt jednostkowy nadzoru. Cennik podlega zaopiniowaniu przez Radę Zarządzającą. Od dnia 20.05.1997r. obowiązywał Cennik, zgodnie z którym koszt jednostkowy nadzoru wynosił 900 PLN (Karta nr 451). Instytut za kontrolę wystawił fakturę na kwotę wyższą – 990 PLN. Zgodnie bowiem z punktem 6 objaśnień Cennika koszty kontroli warunków organizacyjno-technicznych ulegały podwyższeniu o 10% za każdy następny certyfikat objęty nadzorem. Stąd opłata za kontrolę nad dwoma certyfikatami przyznanymi Spółce wyniosła 900 + 90 PLN. W 1998r. koszt jednostkowy nadzoru wzrósł i zgodnie z Cennikiem obowiązującym od dnia 01.03.1998r. Instytut pobierał z tego tytułu 980 PLN (Karta nr136). W fakturze przedstawionej Spółce do zapłaty z tytułu dokonanej w 1998r. kontroli w pozycji koszt nadzoru wpisano kwotę 1.078 PLN ponieważ i w tym przypadku, zgodnie z Cennikiem, Instytut doliczył do 980 PLN 10% za nadzór nad drugim certyfikatem. W ten sam sposób Instytut ustalił wysokość opłaty za kontrolę warunków organizacyjno-technicznych przeprowadzoną w dniu 13.08.1999r.

Instytut w toku postępowania przedstawił kalkulację kosztu jednostkowego nadzoru ustalonego w 1998r. w kwocie 980 PLN (Karta nr 287). Jednocześnie wyjaśnił, iż rzeczywisty koszt jednostkowy nadzoru przewyższa maksymalną dopuszczoną Zarządzeniem Dyrektora Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji z dnia 3 listopada 1995r. wysokość opłaty i powinien wynosić 1.735,70 PLN z oceną badań pełnych wyrobu albo 1.660 PLN bez oceny badań (Karta nr 298). Na poparcie swych twierdzeń przedstawił kalkulację z dnia 08.11.1999r. Biegły sądowy powołany w sprawie nie znalazł podstaw do podważenia powyższych kalkulacji.

Jak wyjaśnił Instytut wpływ na wysokie rzeczywiste koszty kontroli w procesie nadzoru nad certyfikatami ma niewielka liczba nowych certyfikatów równoznaczna ze sprowadzeniem podstawowej działalności Instytutu do nadzorowania certyfikatów, co powoduje wzrost kosztów za udział w systemie oraz działania interwencyjne (pozycja 5 kalkulacji). W tej sytuacji, biorąc pod uwagę niewielką liczbę nadzorowanych w krajowym

systemie certyfikatów, nie można tych kosztów rozłożyć na większą liczbę certyfikatów (Karta nr 297).

Coroczne przeprowadzanie kontroli warunków organizacyjno-technicznych oraz badań pełnych w ramach nadzoru nad certyfikatami biegły ocenił jako w pełni uzasadnione i niezbędne minimum (Karta nr 349).

Spółka zarzuciła Instytutowi, iż w 1998r. odstąpił od minimum ustalonego w umowie certyfikującej w zakresie częstotliwości badań, tj. od jednokrotnego badania w roku, i dokonał dwóch badań, co miało być spowodowane wniesieniem przez Spółkę wniosku o wszczęcie postępowania antymonopolowego (Karta nr 186). Instytut potwierdził, że w 1998r. przeprowadził dwa badania i wyjaśnił jednocześnie, że badania próbek pobranych w czasie kontroli z dnia 27.10.1997r. zostały przesunięte na początek 1998r. ponieważ umowa na wykonanie tych badań została podpisana przez Spółkę dopiero w styczniu 1998r. (Karta nr 230). Tak więc badania próbek pobranych w dniu 27.10.1997r. zostały wykonane w terminie od 21.01.1998r. do 16.02.1998r. (Karta nr 275-260), natomiast badania próbek pobranych w czasie kontroli z dnia 02.09.1998r. zostały przeprowadzone w terminie od 13.11.1998r. do 07.12.1998r. (Karta nr 258-243). W świetle tych wyjaśnień twierdzenia Spółki o zwiększeniu częstotliwości badań nie znajdują uzasadnienia.

Zarówno umowa certyfikująca, jak i Kryteria Techniczne oceny na znak „B” nr 2/95 i nr 3/95 w punkcie 3.1 stanowiły, iż badanie pełne w ramach nadzoru nad certyfikatem należy wykonywać minimum (co najmniej) raz w roku. Ponadto Kryteria wskazywały na konieczność przeprowadzania badań przy każdej zmianie surowców i metod technologicznych mogących mieć wpływ na jakość wyrobu oraz w przypadku badań rozjemczych. W Kryteriach Technicznych nr 2/98 i nr 3/98 Uchwałą Rady RZ/2/2/98 z dnia 19.10.1998r. zapis dotyczący częstotliwości badań został zmieniony (Karta nr 299) – częstotliwość badań pełnych ograniczono do jednokrotnego badania w okresie ważności certyfikatu. Spółka została poinformowana o tym fakcie pismem z dnia 23.11.1998r. (Karta nr 449). Zasada jednokrotnego badania w okresie ważności certyfikatu została utrzymana w Kryteriach Technicznych nr 2/99 i nr 3/99. Instytut decydując się na ograniczenie częstotliwości kontroli zwrócił szczególną uwagę na znaczenie wyników kontroli warunków organizacyjno-technicznych (Karta nr 352).

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył co następuje:

Rozpoznając sprawę w zakresie zarzucanej Spółce praktyki polegającej na narzuceniu uciążliwych warunków umów przynoszących Instytutowi nieuzasadnione korzyści w zakresie ustalania wysokości wynagrodzenia za usługę nadzoru nad certyfikatem odnoszącej się do art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej należy wskazać, iż z taką praktyką mamy do czynienia w razie łącznego spełnienia następujących przesłanek:

- pozycja dominująca przedsiębiorcy,
- uciążliwy charakter warunków umowy,
- narzucanie tych warunków kontrahentowi przez podmiot dominujący,
- osiągnięcie nieuzasadnionych korzyści.

Instytut posiadał na rynku przeprowadzania badań i przyznawania certyfikatów na znak bezpieczeństwa dla wyrobów do antykorozyjnego zabezpieczania podwozi i przestrzeni zamkniętych pojazdów samochodowych pozycję monopolistyczną w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 24 lutego 1990r. Pozycję monopolistyczną posiada przedsiębiorca nie spotykający się na rynku lokalnym bądź krajowym z konkurencją innych przedsiębiorców. Na mocy Zarządzenia Dyrektora Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji z dnia 20.05.1994r. w

sprawie ustalenia wykazu wyrobów podlegających obowiązkowi zgłaszania do certyfikacji na znak bezpieczeństwa i oznaczania tym znakiem (Monitor Polski Nr 39 poz. 335) Instytut był jedyną jednostką certyfikującą uprawnioną do przeprowadzania odpowiednich badań preparatów wprowadzanych do obrotu przez Spółkę. Z powyższego wynika, iż Instytut działał w ramach monopolu prawnego ustanowionego odpowiednimi przepisami prawa. Pozycja monopolistyczna jest kwalifikowaną formą pozycji dominującej przedsiębiorcy na danym rynku, tym samym spełniona została pierwsza z wymienionych powyżej przesłanek.

Wskazać należy, iż na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1998r. w sprawie wykazu wyrobów wyprodukowanych w Polsce, a także wyrobów importowanych do Polski (...) podlegających obowiązkowi certyfikacji na znak bezpieczeństwa i oznaczania tym znakiem (...) (Dz.U. Nr 5 poz. 53) Zarządzenie Dyrektora Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji z dnia 20.05.1994r. utraciło moc obowiązującą. Zgodnie z aktualnymi przepisami wyroby lakierowe wyłączono z obowiązkowej certyfikacji.

Dodać należy, że sankcjonowaniu w trybie przewidzianym w art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy podlega nie samo posiadanie na rynku pozycji dominującej lub monopolistycznej, ale jej nadużywanie. Jeśli postanowienia umowy naruszają prawo lub są w inny sposób uciążliwe dla kontrahenta, zgodnie z orzecznictwem antymonopolowym przyjmuje się, że przedsiębiorca posiadający silną pozycję na rynku narzucił warunki tej umowy.

Nie ulega wątpliwości, że przedsiębiorca posiadający pozycję monopolistyczną lub dominującą ma możliwość narzucania uciążliwych warunków umowy innym podmiotom. Instytut dysponuje więc siłą rynkową pozwalającą mu jednostronnie dyktować warunki umowy swym kontrahentom.

Za uciążliwy warunek umowy należy uznać każdy warunek oznaczający dla jednej ze stron umowy ciężar większy od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju. Ustalenia te powinny być dokonywane według kryteriów obiektywnych. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy należałoby zatem ustalić, czy w warunkach istnienia wolnej konkurencji na rynku przeprowadzania badań i przyznawania certyfikatów na znak bezpieczeństwa dla wyrobów do antykorozyjnego zabezpieczenia podwozi i przestrzeni zamkniętych pojazdów samochodowych Instytut byłby w stanie wynegocjować takie warunki współpracy z przedsiębiorcami jak w umowie certyfikacyjnej z dnia 11.12.1996r. (Karta nr 23) oraz w umowach Nr DF/272-275/97 z dnia 14.10.1996r. i Nr DF/140-143/98 z dnia 10.09.1998r., zlecających Instytutowi wykonanie badań próbek wyrobów Spółki w ramach nadzoru nad certyfikatami (Karta nr 93 i 233).

Umowa certyfikacyjna nie zawierała konkretnej regulacji dotyczącej zobowiązań finansowych Spółki wobec Instytutu (fakt ten jest przedmiotem rozstrzygnięcia drugiego z postawionych Instytutowi zarzutów).

O wysokości opłat za kontrole warunków organizacyjno-technicznych Spółka dowiadywała się nie z umowy, ale z aktualnych Cenników opłat za certyfikację obowiązkową ustalanych przez Instytut z uwzględnieniem Zarządzenia Dyrektora Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji z dnia 3 listopada 1995r. w sprawie zasad ustalania opłat za czynności związane z badaniami i certyfikacją oraz ich maksymalnej wysokości. Wskazać należy, że rachunki przedstawiane Spółce do zapłaty z tego tytułu opiewały na kwoty zgodne z aktualnymi Cennikami i nie przekraczały maksymalnej dopuszczalnej Zarządzeniem wysokości opłaty.

W braku uregulowania w umowie certyfikacyjnej opłat należnych Instytutowi za nadzór nad certyfikatami przyznanymi Spółce wzajemne zobowiązania z tytułu wykonania badań pełnych zostały zawarte w umowach Nr DF/272-275/97 i Nr DF/140-143/98. Umowy te określały wysokość należnego Instytutowi wynagrodzenia. Z treści wymienionych umów nie wynikało jednak na jakiej podstawie koszt badań wyniósł 8.800 PLN +VAT, czy też

9.600 PLN + VAT, tak więc Spółka nie wiedziała jakie elementy składają się na żądane przez Instytut kwoty i czy wysokość opłat jest zgodna z obowiązującymi przepisami. Spółka mając powyższe wątpliwości wstrzymała się od podpisania umowy Nr DF/272-275/97 i zwróciła się do Instytutu o ich wyjaśnienie (Karta nr 90).

Niemniej brak szczegółowej regulacji tej kwestii w umowach nr DF/272-275/97 z dnia 03.11.1997r. (Karta nr 93-91) oraz nr DF/140-143/98 z dnia 10.09.1998r. (Karta nr 233) należy ocenić jako uciążliwy dla Spółki a ponadto dający Instytutowi dowolność przy ustalaniu opłat za badania próbek pobranych w ramach nadzoru, co rodziło niebezpieczeństwo dostosowywania opłat do aktualnych potrzeb jednostki certyfikującej.

Zgodnie z ustawą antymonopolową narzucanie uciążliwych warunków umowy musi mieć charakter przymusowy, to znaczy będący wynikiem siły rynkowej przedsiębiorcy narzucającego te warunki. W okolicznościach sprawy Spółka uzyskała certyfikaty Nr 1/B/96 i 2/B/96 dla swoich wyrobów. Starając się o utrzymanie prawa do korzystania z nich musiała spełnić określone w umowie certyfikacyjnej wymogi, w tym umożliwić Instytutowi sprawowanie nadzoru nad korzystaniem z certyfikatów i ponosić związane z tym koszty pod rygorem zawieszenia lub cofnięcia certyfikatów (Karta 20).

Instytut w ramach nadzoru nad certyfikatami przyznanymi Spółce przeprowadził dwa badania, pierwsze obejmowało próbki pobrane w czasie kontroli przeprowadzonej w 1997r., drugie dotyczyło próbek pobranych w czasie kontroli dokonanej w 1998r. W obu przypadkach podstawą ustalenia opłaty było 35 roboczogodzin, zmienił się natomiast koszt jednej roboczogodziny – stawka wzrosła z 63 PLN dla pierwszego badania w ramach nadzoru do 68 PLN dla drugiego badania. Liczbę 35 roboczogodzin Instytut przyjął jako podstawę ustalenia opłaty za zbadanie każdej z czterech próbek wyrobów zarówno za zbadanie próbek według Kryteriów Technicznych Nr 2/95 i 3/95 (próbki pobrane w czasie kontroli z dnia 27.10.1997r.), jak i za zbadanie próbek według Kryteriów Technicznych Nr 2/98 i 3/98 (próbki pobrane w czasie kontroli z dnia 02.09.1998r.). Tymczasem ta liczba roboczogodzin uzasadniona była tylko dla przeprowadzenia badania próbki preparatu do zabezpieczania podwozi według Kryteriów Technicznych nr 2/95 (Karta nr 361). Pracochłonność badań pozostałych trzech próbek certyfikowanych wyrobów badanych według Kryteriów Technicznych z 1995r. wynosiła od 34 do 31,5 godziny. Liczba roboczogodzin niezbędna na przebadanie próbek wyrobów Spółki według programu badań ustalonego w Kryteriach Technicznych nr 2/98 i 3/98 zmalała wyraźnie i wynosiła od 24,5 do 30 godzin. Jednakże Instytut ustalając opłaty w umowach zlecających wykonanie badań w ramach nadzoru nad certyfikatami przyznanymi Spółce nie uwzględnił faktu, iż pracochłonność badania próbek jest zróżnicowana. Instytut nie wziął pod uwagę także tego, że pracochłonność badania próbek w 1998r. zmalała w związku ze zmianą Kryteriów Technicznych i zmniejszeniem liczby badanych cech wyrobów.

W niniejszej sprawie doszło do narzucenia przez Instytut swej woli Spółce w umowie Nr DF/272-275/97 z dnia 14.10.1996r., ustalającej należne Instytutowi wynagrodzenie za badania w ramach nadzoru na kwotę 8.800 PLN. Spółka zakwestionowała wysokość żadanego od niej wynagrodzenia. Instytut wyjaśnił, że jest ona uwarunkowana ilością roboczogodzin niezbędnych na zbadanie jednej próbki (35) i kosztem roboczogodziny (63 PLN) i nie podjął jednak żadnych negocjacji dotyczących ceny za badanie. Spółka nie miała także żadnego wpływu na wysokość opłaty (9.600 PLN) ustalonej przez Instytut w umowie Nr DF/140-143/98 z dnia 10.09.1998r.

Urząd ustalił, iż w przypadku obu opłat za badania Instytut przyjął zbyt wysoką, nie odpowiadającą rzeczywistej pracochłonności, ilość roboczogodzin potrzebnych na zbadanie jednej próbki. Poprzez zawyżenie ilości roboczogodzin zawyżona została jednocześnie wysokość należnego Instytutowi wynagrodzenia, tym samym Instytut uzyskał nieuzasadnione korzyści.

W świetle powyższego spełnione zostały wszystkie niezbędne przesłanki do stwierdzenia stosowania przez Instytutu praktyki monopolistycznej określonej w art. 5 ust. 1 pkt 6, stąd należało orzec jak w punkcie I sentencji.

Drugi zarzut Spółki dotyczył narzucania w umowie certyfikacyjnej takich zasad rozliczania stron, w których wbrew przepisom prawa nie określono konkretnych zobowiązań finansowych Spółki ani podstaw do ich wyliczenia, co w ocenie Wnioskodawcy stanowi naruszenie art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej.

Z praktyką odnoszącą się do art. 5 ust. 1 pkt 6 mamy do czynienia, jak to już wskazano powyżej, w razie łącznego spełnienia czterech przesłanek:

- pozycji dominującej przedsiębiorcy,
- uciążliwego charakteru warunków umowy,
- narzucania tych warunków kontrahentowi przez podmiot dominujący,
- osiągnięcia nieuzasadnionych korzyści.

Wykazane już zostało, iż Instytut był w świetle Zarządzenia Dyrektora Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji z dnia 20.05.1994r. monopolistą prawnym na rynku przeprowadzania badań i przyznawania certyfikatów na znak bezpieczeństwa dla wyrobów do antykorozyjnego zabezpieczania podwozi i przestrzeni zamkniętych, co oznacza że działanie Instytutu może być oceniane w świetle art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej.

Zgodnie z §6 ust.2 pkt 2a Postanowienia nr 10 Rady ds. Badań i Certyfikacji z dnia 31 marca 1995r. w sprawie szczegółowego trybu i certyfikacji wyrobów (Karta nr 54) umowa pomiędzy dostawcą a jednostką certyfikującą powinna określać zobowiązania finansowe związane z nadzorem oraz prawem do posługiwania się certyfikatem lub znakiem. Umowa Nr 1/96 z dnia 11.12.1996r. o przyznanie certyfikatu zgodności nie spełnia tego wymogu. Regulacja zawarta w §8 tej umowy zawiera tylko ogólne sformułowanie, że posiadacz certyfikatu dokona opłaty na rzecz jednostki certyfikującej uwzględniającej wszystkie koszty związane z nadzorem.

Na sumę opłat należnych Instytutowi od posiadacza certyfikatu ma wpływ częstotliwość badań i kontroli dokonywanych w ramach nadzoru. W myśli §6 ust. 2 pkt b i c Postanowienia nr 10 umowa pomiędzy dostawcą a jednostką certyfikującą powinna określać częstość badań i kontroli w trakcie nadzoru. Jednakże i w tym zakresie Umowa z dnia 11.12.1996r. o przyznanie certyfikatu zgodności nie spełnia wymagań określonych w Postanowieniu nr 10. Zapisy §3 pkt 2 i 3 Umowy w sposób nieprecyzyjny ustalały częstotliwość badań i kontroli na minimum jeden raz w roku. Zdaniem Urzędu brak ścisłego określenia ilości badań i kontroli warunków organizacyjno-technicznych w roku lub w okresie ważności certyfikatu, w powiązaniu z brakiem określenia w umowie konkretnych zobowiązań finansowych Spółki związanych z nadzorem oraz prawem do posługiwania się certyfikatami albo podstaw do ich wyliczenia, mogą być uznane za uciążliwe warunki umowy. Spółka podpisując z Instytutem umowę o przyznanie certyfikatu według wzorca umownego stosowanego przez tę jednostkę certyfikującą nie była w stanie precyzyjnie określić wysokości kosztów związanych z otrzymanymi certyfikatami Nr 1/B/96 i 2/B/96, co dla przedsiębiorcy uczestniczącego w grze rynkowej jest niekorzystne z punktu widzenia planowania strategii gospodarczej. Gdyby bowiem zobowiązania finansowe stron określone były w umowie certyfikacyjnej, jak tego wymaga Postanowienie nr 10, nie doszłoby do sytuacji, w której posiadacz certyfikatu na znak bezpieczeństwa dowiadywał się o swoich

zobowiązaniach finansowych wobec Instytutu z wezwań do zapłaty, zamiast z zapisów umowy cywilnoprawnej.

Narzucanie uciążliwych warunków umowy musi mieć charakter przymusowy, wymuszony przez przedsiębiorcę posiadaną siłą rynkową. W okolicznościach sprawy Spółka jako przedsiębiorca wprowadzający na rynek krajowy preparaty do antykorozyjnego zabezpieczania podwozi i przestrzeni zamkniętych pojazdów samochodowych, na podstawie obowiązujących przepisów prawa zobowiązana była do uzyskania certyfikatów na znak bezpieczeństwa. Uzyskanie certyfikatu było warunkiem koniecznym do legalnego wprowadzania towaru na rynek – zgodnie z art. 26 ustawy o badaniach i certyfikacji – przedsiębiorca, który wprowadza do obrotu wyroby podlegające oznaczeniu znakiem bezpieczeństwa bez uzyskania certyfikatu podlega odpowiednim sankcjom ekonomicznym. Można zatem przyjąć, iż warunki umów zawieranych przez Instytut ze Spółką zostały jej narzucone w tym znaczeniu, że Spółka nie miała możliwości negocjowania wszystkich postanowień umowy, a w szczególności postanowień w zakresie ustalania wysokości wynagrodzenia za usługę nadzoru nad certyfikatami. Zatem Spółka starając się o przyznanie certyfikatów na znak bezpieczeństwa od jedynej jednostki certyfikującej mającej uprawnienia do przyznawania certyfikatów dla wyrobów oznaczonego rodzaju i sprawowania nad nimi nadzoru, musiała zaakceptować narzucane jej warunki współpracy pod rygorem utraty możliwości wprowadzenia nowych towarów na rynek. Oceny tej nie zmienia fakt, iż Instytut uwzględnił propozycje Spółki dotyczące terminu ważności certyfikatów (Karta nr 220 i 228) oraz zasad rozszerzania zakresu certyfikatu i przedłużania ważności certyfikatu (Karta nr 220 i 227).

Odpowiednikiem uciążliwości po stronie Spółki są nieuzasadnione korzyści osiągnięte przez Instytut. Trzeba bowiem wspomnieć, że nieuzasadnione korzyści to ogół pozytywnych następstw dla podmiotu stosującego praktyki monopolistyczne, odbiegających od przyjętych w stosunkach danego rodzaju, a nie tylko korzyści ściśle ekonomiczne, mające konkretną wartość w pieniądzu. W niniejszym przypadku Instytut oprócz wymiernych korzyści wynikających z uzyskania od Spółki zawyżonych opłat za badania, co pozostaje w związku z brakiem uregulowania kwestii finansowych w umowie certyfikacyjnej, uzyskał także inne korzyści, którymi niewątpliwie są swoboda w ustalaniu wysokości opłat za korzystanie i nadzór nad certyfikatami, ustalanie ceny za usługę nadzoru w oparciu jedynie o własne kalkulacje i to sporządzone w dogodnym dla siebie terminie, możliwość dostosowywania opłat za badania do aktualnych potrzeb Instytutu, swoboda w ustalaniu częstotliwości badań i kontroli w ramach nadzoru nad certyfikatami.

Wyczerpano zatem wszystkie przesłanki niezbędne do stwierdzenia zarzucanej Instytutowi praktyki i należało orzec jak w punkcie II sentencji.

Oдноśnie stwierdzenia stosowania przez Instytut praktyki monopolistycznej z art.7 ust.1 pkt 3 ustawy antymonopolowej konieczne jest spełnienie następujących przesłanek:

- pozycja monopolistycznej,
- pobieranie nadmiernie wygórowanych cen.

Zgodnie z ustaleniami poczynionymi w uzasadnieniu do punktu I i II sentencji Instytut posiada pozycję monopolistyczną na rynku przeprowadzania badań i przyznawania certyfikatów na znak bezpieczeństwa dla wyrobów do antykorozyjnego zabezpieczania podwozi i przestrzeni zamkniętych.

Przez cenę nadmiernie wygórowaną w rozumieniu art. 7 ust. 1 pkt 3 należy rozumieć cenę narzuconą nabywcy przez podmiot monopolistyczny, z racji posiadania siły rynkowej, rażąco zawyżoną w stosunku do wartości świadczenia, której odbiorca nie zaakceptowałby w

przypadku posiadania przez monopolistę konkurencji. Cena taka w sposób istotny narusza zasadę ekwiwalentności świadczeń stron umowy określoną w art. 487 §2 k.c.

Za przeprowadzenie kontroli warunków organizacyjno-technicznych Instytut pobrał od Spółki wynagrodzenie zgodne z obowiązującymi w czasie ich przeprowadzania Cennikami opłat za certyfikację obowiązkową. Opłaty te nie przekraczały ceny maksymalnej określonej Zarządzeniem Dyrektora Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji w sprawie zasad ustalania opłat za czynności związane z badaniami i certyfikacją oraz ich maksymalnej wysokości. W świetle opinii biegłego pobieranie przez Instytut opłat w maksymalnej dopuszczalnej wysokości należy uznać za uzasadnione, tym bardziej że rzeczywisty koszt jednostkowy nadzoru przewyższał dopuszczalną maksymalną opłatę. Mają na uwadze powyższe należy stwierdzić brak przesłanek do stwierdzenia pobierania przez Instytut nadmiernie wygórowanych cen za przeprowadzanie kontroli warunków organizacyjno-technicznych.

W ramach nadzoru nad certyfikatami nr 1/B/96 i 2/B/96 Instytut przeprowadził także dwa badania pełne certyfikowanych wyrobów, za tę usługę pobrał wynagrodzenie w wysokości 8.800 PLN + VAT (próbki pobrane w czasie kontroli z dnia 27.10.1997r.) i 9.600 PLN + VAT (próbki pobrane w czasie kontroli z dnia 02.09.1998r.).

Zgodnie z §9 Zarządzenia Dyrektora Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji w sprawie zasad ustalania opłat za czynności związane z badaniami i certyfikacją (...) wysokość opłaty ustalonej za badania nie może przekroczyć iloczynu stawki godzinowej i pracochłonności. Dla wyliczenia opłaty za oba badania Instytut przyjął pracochłonność zbadania jednej próbki na poziomie 35 roboczogodzin przy koszcie jednej roboczogodziny 65 PLN dla pierwszego badania i 68 PLN dla drugiego badania. Urząd stwierdził, opierając się na opinii biegłego, że przyjęta ilość roboczogodzin została zawyżona w stosunku do rzeczywistej pracochłonności w przypadku obu badań przeprowadzonych przez Instytut. Opłaty za badania obliczone z uwzględnieniem rzeczywistej pracochłonności powinny więc być niższe od przyjętych przez Instytut. Samo ustalenie, iż opłaty te powinny być niższe nie wystarcza jednak do stwierdzenia pobierania przez Instytut cen rażąco zawyżonych w stosunku do wartości świadczenia. Urząd wziął bowiem pod uwagę również to, iż koszt jednej roboczogodziny przyjęty przez Instytut nie odbiegał od stawek stosowanych przez inne jednostki (Karta nr 361). Jakkolwiek Instytut pobrał od Spółki wynagrodzenie za badania wyższe od należnego, to opłaty tej nie można określić jako *nadmiernie* wygórowanej.

Nie została więc spełniona druga z przesłanek niezbędnych do stwierdzenia stosowania praktyki monopolistycznej określonej w art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy antymonopolowej. Stąd należało orzec jak w punkcie III sentencji.

Na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy antymonopolowej Urząd może na przedsiębiorcę stosującego praktyki monopolistyczne nałożyć karę pieniężną. W niniejszej decyzji Urząd nie nałożył na Instytut takiej kary. Odstępując od jej nałożenia Urząd wziął pod uwagę to, iż w okresie obowiązywania Umowy o przyznanie certyfikatu zgodności z dnia 11.12.1996r. w Kryteriach Technicznych nr 2/98 i 3/98 Instytut zrezygnował z minimum jednokrotnego w roku (co było kwestionowane przez Spółkę) kierowania próbek certyfikowanych wyrobów do badań pełnych i ustalił częstotliwość tych badań na jedno badanie w okresie ważności certyfikatu. Urząd miał na względzie również wprowadzenie przez Instytut zmian do nowej Umowy Nr U/108/99 z dnia 18.10.1999r. o przyznanie certyfikatu, warunkach stosowania certyfikatu oraz zasadach nadzoru (Karta nr 416-411), w której określone zostały zasady ustalania wysokości wynagrodzenia należnego Instytutowi za usługę nadzoru nad certyfikatami, a częstotliwość badań pełnych wyrobu utrzymana została na poziomie wprowadzonym Kryteriami Technicznymi nr 2/98 i 3/98. Urząd uwzględnił także informacje uzyskane od Instytutu (Karta nr 457, 454) o obniżeniu od czasu wprowadzenia Kryteriów

Technicznych nr 2/99 i 3/99 czasochłonności badania jednej próbki (20,5 h – 29,5 h). Mając na uwadze powyższe Urząd nie nałożył na Instytut kary pieniężnej z art. 14 ust. 1.

Od niniejszej decyzji przysługuje stronom prawo wniesienia odwołania do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego za pośrednictwem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura w Katowicach, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia decyzji.

Dyrektor Delegatury
Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów w Katowicach
Alicja Kral